

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Commentariorum ac disputationum, in tertiam partem divi
Thomae tomi quinque**

Priorum vigintisex Quaestionum eius Partis expositionem complectens

Suárez, Francisco

[Köln], 1617

Sectio prima. Vtrum Christus Deu homo adorandus sit perfecta adoratione
latriæ.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-93775](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-93775)

Marfil. Circa hanc difficultatem Marfil in 3. quæst. 8. art. 1. sentit, habitum latricæ & dulcæ esse vnum, & eundem. Quæ sententia plane probabilis est, eiq; fidem faciunt rationes factæ: nam quas Marfilius adducit, parum aut nihil concludunt, quas ea de causa omitendas duxi, tum etiam, ne plus iusto in re hæc immortaret. Verior tamen est communior sententia, quæ habitum istarum virtutum inter se distinguit, quam tradit apertè D. Tho. 2. 2. quæst. 81. vbi solum Deum constituit religionis obiectum, & quæst. 102. & 103. ponit alias virtutes ad homines colendos, & differentiam semper constituit inter adorationem, & amorem: idem docet Bonauent. in 3. dist. 9. art. 2. q. 4. vbi ceteri doctores, & ferè recentiores Theologi, quid de hac materia scripserunt, rem hanc vt certam atq; exploratam supponunt. Ratio verò est, quia adoratio per se primo tendit ad excellentiam vt sic, quapropter vbi tanta est diuersitas excellentiæ, quanta est inter Deum, & creaturam, adorationes, & virtutes, quæ sunt earum principia, diuersas esse necesse est. Quæ ratio in solutione propositæ difficultatis magis explicabitur.

Responsio
D. Thom.

Bonauent.
Responsio
ab obiecti-
on.

D. Thom.

Ad rationem ergo dubitandam supra positam primo negari potest, dilectionis actum quo amatur proximus propter virtutem, vel sanctitatem creatam, quæ in ipso inhæret, etiam si supernaturalis sit, à propria virtute charitatis elici, sed à virtute in sua amicitia humanæ, quæ non est virtus theologica, sed moralis. Cuius solutionis fundamentum probabile quidem est, sed non potest hoc loco satis examinari, vt res postulare videbatur, neq; oportet, ne in messem alienam manum mittamus: id verò sine hac sufficiens discussione affirmari, aut approbari nequaquam iudico expedire, præsertim cum D. Tho. qui in tribus locis 2. 2. hanc difficultatem tetigit, differentiam inter amorem, & adorationem collocare conatus sit. Primum locum iam attrigimus. Secundus est in q. 25. art. 1. ad 2. vbi sic inquit: Amor respicit bonum in communi, honor vero proprium bonum honorati, deseritur enim alicui in testimonium propriæ virtutis, & ideo diuersa quantitas bonitatis diuersorum non causat diuersitatem specificam in amore, dummodo referantur ad aliquod vnum bonum commune: sed honor diuersificatur secundum propria bona singulorum. Tertius locus est in q. 81. art. 4. ad 3. vbi hoc magis explicans dicit: Obiectum amoris est bonum: obiectum autem honoris vel reuerentiæ est aliquid excellens: bonitas autem Dei communicatur creature, non autem excellentia bonitatis eius. Et ideo charitas, quæ diligitur Deus, non est virtus distincta à charitate, quæ diligitur proximus. Religio autem, quæ honoratur Deus, distinguitur à virtutibus, quibus honoratur proximus. In quibus solutionibus, illud semper manet obscurum, quia seruata eadem proportione, eadem ratio diuersitatis, vel vnitatis apparet in vtraque virtute, quia sicut amor in communi tendit in bonum in communi: ita honor in communi refertur ad excellentiam in communi: & sicut talis honor, scilicet latricæ, respicit talem excellentiam, nimirum increatam, ita talis amor, videlicet super omnia, respicit talem bonitatem per essentiam. Rursus sicut communicatur homini participatio diuinæ bonitatis: ita etiã communicatur participatio diuinæ excellentiæ, & sicut non communicatur creaturæ diuina excellentia, prout in se est: ita nec communicatur diuina bonitas per essentiam, & ideo sicut non potest creatura latricæ coli: ita nec super omnia amari. In quo ergo consistit differentia illorum inter se?

Fateor rem esse obscuram, & difficilem. Duo tamen dici posse videtur, in quibus & res ipsa, & mens D. Tho. fortasse consistit. Alterum sumitur ex communi ratione amoris, & adorationis: amor enim respicit obiectum sub ratione quasi absoluta: adoratio vero sub respectiva ratione per comparisonem ad honorantem, id est, amor tendit in bonitatem obiecti secundum se: adoratio vero in excellentiam alte-

Arius, quatenus aliquo modo excedit ipsum adoratum. Atq; hinc fit, vt sicut Deus habet singularem respectum superioris, incommunicabilem creaturæ: ita religio illum specialiter respiciat, non prout potest cum creatura conuenientiam aliquam habere, sed prout singulariter illà excedit: at vero amor non respicit singulari modo hunc excessum, sed bonitatem, & communicationem eius. Cuius signum est, quod amor non tantum est ad alium, sed ad seipsum, vnde Deus ad se charitatem habet, cuius participatio est charitas nostra, nõ tamen habet religionem, quæ se veneretur. Huius rei ratio est, quia potest suã bonitatem respicere sub ratione absoluta, nõ tamen sub ratione respectiva superioris, seu excellentis.

B Ex hinc oritur altera differentia (quam etiam colligo ex D. Thom. 2. 2. q. 102. art. 2. ad 3.) quod religio per se est ad alterum, & ideo per se respicit ius alterius, & rationem debiti: ius autem diuinum, propter quod à nobis colendus est, & adorandus, excellentius est & altioris ordinis, quam omne ius creaturæ, quia in excellentia infinita, & supremo quodã dominio incommunicabili creaturæ fundatur, & ideo virtus, quæ hoc debitu Deo perfoluit, singularis est, & distincta ab omnibus virtutibus, quæ iura seu debita creaturarum respiciunt. Secus vero est in amore, qui nec per se ad alterum tendit, neq; in illo ratio debiti consideratur. Cuius signum etiam est, quia propter hanc causam, licet eadem charitate diligamus nos ipsos, parentes, & alios proximos; tamen in ordine ad honorem exhibendum diuersæ sunt virtutes, pietatis ad parentes, obseruantia ad principes, dulcæ strictæ sumptæ ad dominos, ad seipsum autem nulla est virtus exhibens honorem.

C Ex his ergo satis constat, cur distinguendus sit habitus dulcæ Sanctorum ab habitu religionis seu latricæ, & cur hæc distinctio clarior, & certior in adoratione sit, quam in amore. Vnde tandem concluditur, hunc cultum Sanctorum non dici religiosum, quod à religione elicitur sit, sed propter alias causas supra enumeratas.

DISPUTATIO LIII.

In duas sectiones distributa.

De adoratione Christo, eiusq; humanitati debita.

Distinctam de adoratione Dei, & Sanctorum hominũ sermonem institutum, facile erit adorationem Christo Domino debitam explicare. Possunt autem loqui vel de Christo, de humanitate eius. Et de Christo quidem, vel simpliciter, vel in quantum est homo. De his igitur figillatim dicendum est. Explicabimus autem simul, & vnitatem, & qualitatem, seu speciem adorationis, hæc enim duo à D. Tho. in his articulis tractata sunt.

SECTIO I.

An Christus Deus homo adorandus sit perfecta adoratione latricæ.

EIn hac sectione breuiter iacienda sunt fidei fundamenta, vt postea possimus ea, quæ nonnullam dubitationem habent, inquirere.

Primo ergo certum est hunc hominem Christum in diuina, & humana natura subsistentem, adorandum esse illa perfectissima adoratione latricæ, quæ tota Trinitas, & singule personæ diuinæ adorantur. Hoc esse de fide constat ex Scripturis, Concilijs, & Patribus. Christus enim de se loquens dicit Ioan. 5. Ioan. 5. Vt omnes honorificent Filium, sicut honorificant Patrem. Et Paul. ad Romanos 14. de Christo exponit illud Rom. 14. Isa. 45. Mihi curuabitur omne genu, quod de adoratione latricæ soli Deo debita dictum esse constat. Et eodem sensu ad Philip. 2. dicit; In nomine Iesu omne genua flectatur. Et Thomas adorans Christum Ioan. 20. Ioan. 20. dixit;

dixit; Dominus meus, & Deus meus. Et eadem fide cæcus à Christo illuminatus, prociens æquali adoravit eum, Ioan. 9. vt ponderavit Cyrillus, Alexand. lib. de re-
Ioan. 9. Cyril. Alex. Heb. 1.
 cta fide ad Theodosium, circa finem, adiungens illud ad Hebræos 1. Et cum iterum introducit Primogenitum in orbem terra dicit, Et adorent eum omnes Angeli eius: & de eodem cultus genere, intelligit Patres adorationem à Magis Christo exhibitam, Matth. 2. vt suis mysticis muneribus ipsi satis professi sunt. Denique Apocal. 5. & 22. hoc modo adorant Sancti omnnes agnum occisum, atque illi, & sedenti in throno simul cantatur ab omnibus: *Benedictio, & honor, & potestas, in secula seculorum.* Definitur denique hæc
Matth. 2. Apocal. 5. & 22.
 Conc. Eph. veritas in Concilio Ephesino, canon. 8. & in epistola Conc. Alex. Alexandrini ibi recepta, & in V. Synodo, collat. 8. canon. 9. & VII. Synodo, act. 6. tom. 5. versus
Conc. Alex. VII. Synod. Athan.
 finem, vbi ex Athanasio in epist. ad Eupfichium, hæc verba referuntur: *Caro, postquam facta fuit Regis tegumentum, cum ipso Rege eiusdem sit dignitatis, quamquam natura non fuerit talis.* Et alia similia referuntur in edicto Iustiniani Imperatoris ad Ioannem Papam
Edict. Iustiniani.
 Secundum, Et in sequentibus plura afferemus. Ratione probatur, quia Verbum diuinum, seu Christus in quantum Deus hac adoratione colendus est, vt supra ostendimus, quia est verus Deus, & æqualis Patri. Vnde August. lib. 1. de Trinitate, cap. 6. Athanasius, & alij Patres scribentes cõtra Arianos, ex hac adoratione, quam ex Scripturis constat Filio Dei deberi, quasi à signo, seu posteriori concludunt, ipsum esse verum Deum: sed Verbum assumendo carnem non se sua dignitate priuauit, ergo etiam Verbo incarnato, seu Christo homini Deo, eadem adoratio debetur, sicut Rex, etiam si vilioribus vestibus indutus sit, honore Regio tractandus est.

Ex hoc principio sequitur aliud etiam de fide certum, scilicet huc hominem Christum vna & eadem adoratione latrice adorari, qua adoratur Deus. Potest autem hæc assertio duplicem habere sensum, prior est, hanc vnã adorationem per communicationem saltem idiomatum communem esse Deo, & homini, & hic sensus est certus, & clarus, ac in primis definitus cõtra Nestorium in citatis locis. Cuni enim Nestorius secundum substantiam distingueret Christum à Verbo, consequenter negabat, Christum adorari eadem adoratione qua Verbum, sed quodammodo coadorari propter accidentariam vnionem. Concilia verò negant coadorari, & definiunt per se, ac verè adorari, quia sicut non distinguitur personaliter à Verbo, ita nec potest adoratione seiungi. Ex hoc verò sensu solum habetur, hunc hominem quoad suppositum ipsum adorari hac adoratione, non verò, quod hæc adoratio aliquo modo comprehendat humanitatem ipsam, vt, si Rex sit peccator, qui adorat Regem, adorat peccatorem quoad suppositum ipsum, adoratio tamen non extenditur villo modo, nec redundat in ipsum peccatum. Posterior ergo sensus huius assertionis esse potest, hæc vnã adoratione latrice ita adorari Deum hominem, vt in ipsam etiam humanitatem redundet adoratio. Et hic sensus difficilior est, quia obscurum explicatu est quomodo humanitas, cum etiam post vnionem sit creatura, adorari villo modo possit eadem adoratione perfectæ latrice, qua Verbum adoratur. Sed de hac difficultate commodius, ac fusius dicemus sectione sequenti.

SECTIO II.

Virum Christus in quantum homo adoretur adoratione latrice, ita vt eadem adorari me colatur humanitas.

Ratio dubitandi, quia est humanitas Christi non potest adorari latrice, sicut diuinitas, ergo Christus in quantum homo non adoratur latrice. Antecedens patet: quia licet humanitas sit vnita

Verbo, nunquam tamen est æqualis in excellentia, & dignitate ipsi diuinæ naturæ, ergo neque æquali adoratione colenda est. Et confirmatur primo, quia Christus vt homo, non est Deus, nec finis vltimus, nec supremum bonum nostrum, & ideo vt sic non est diligendus super omnia, ergo eadem ratione, neque est latrice adorandus: est enim eadem ratio, nam latrice a Deo, verbi gratia, sacrificium, procedit ex hac existimatione, quod is cui offertur, est finis vltimus, & primum principium rerum omnium, loquor enim de latrice perfecta, & absoluta, non de respectiua, & imperfecta. Confirmatur secundo, & explicatur, Angelus enim verbi gratia, ante incarnationem adorabat Verbum latrice, & nunc etiam adoratur, interrogo igitur, an eodem omnino actu nunc adoret, quo antea, nec ne? nam si est idem, ergo illa adoratio non communicatur carni, quia actus finitus, si in se non est mutatus, neque auctus, non potest vno tempore plura obiecta attingere, quam alio. Si autem actus non est omnino idem, oportet vt vel sit actus distinctus, vel vt aliquod augmentum, seu additio facta sit tali actui: quidquid verò illud sit, quod additum est, non potest esse eiusdem perfectionis in ratione latrice, quia (vt dictum est) non procedit ex tam perfecta existimatione humanitatis assumptæ; quanta est ipsiusmet diuinitatis, quia humanitas vnita inferior est diuinitate, ergo proprie, & formaliter loquendo, Christus vt homo non adoratur perfecta latrice.

Vt respondeamus huic quæstioni, oportet distinguere duplicem sensum eius: nam illa particula, in quantum, potest & reduplicatiue, & specificatiue sumi, & priori modo inquiritur causa, & ratio huius adorationis latrice, an scilicet possit esse ipsa humanitas includendo in humanitate dona supernaturalia, & gratias in illa existentes: nam de sola, ac nuda natura præcise sumpta, per se non est non posse esse rationem huius adorationis. Posteriori autem modo inquiritur tantum, an humanitas sit factam res adorata prædicta adoratione. Vnde distinguere etiam oportet rem adoratã, quæ dici potest materia, circa quam versatur adoratio, & rationem adorandi, quæ (vt diximus) est aliqua excellentia interdum intrinseca, interdum verò extrinseca, vt in adoratione respectiua, quæ fit per habitudinẽ ad aliud. Inter quos modos est differentia, quia quando excellentia est intrinseca, & veluti pars rei adoratæ, simul esse potest ratio adorandi, & res adorata: rectè enim hæc potest, vt idem sit, quod est, & quo est, præsertim in simplicibus: at verò quando ratio est extrinseca, non oportet vt semper sit propriè adorationis materia. Rursus in ipsa adorationis materia oportet distinguere id, quod per se primo adoratur, & id, quod in alio coadoratur. Primo enim, ac per se adoratur persona, vt D. Tho. dixit, quod verù est de propria, & absoluta adoratione, non vero de omni respectiua, per quam interdum materia adorationis, est tantum imago, vel reliquia, vel aliquid huiusmodi, & non persona. Vt ergo generaliter loquamur, dici potest primaria materia adorationis illud, ad quod per se primo dirigitur, seu in quo primario fit intentio adorantis. Coadorantur verò, quæ illi rei, seu personæ cõiuncta sunt, vt partes in toto: quæ verò nullo ex his modis adoratione terminant, non possunt dici adorari, nisi omnino abusiue, vt art. 3. patet. Vnde etiam intelligitur, aliud esse adorari hoc propter illud, aliud adorari hoc in illo. Primum enim rationem formalem indicat, secundum verò ad materiã pertinet, quatenus vnũ in alio adoratur, vt partes in toto, purpure in Imperatore: quod etiã varijs modis accidit, nam ordine intentionis per se adoratur totum, vel persona, & partes, seu vestes in illa, vel cum illa: ordine tamen executionis interdum adoratur totum in parte, seu veste, vt cum adoro personam osculando manum, aut vestimenti simbram.

Quæ